

Безуглий Леонід Анатолійович,
кандидат юридичних наук, провідний
фахівець навчально-наукового
інституту № 4 Національної академії
внутрішніх справ

ОБ'ЄКТИВНІ ОЗНАКИ ЗЛОЧИНУ, ПЕРЕДБАЧЕНОГО СТАТТЕЮ 297 ККУ УКРАЇНИ

На сьогодні знову набуває актуальності питання захисту суспільної моралі в частині захисту місць поховань та праху померлих. Стаття 297 Кримінального кодексу України (ККУ) передбачає відповідальність за наругу над могилою, іншим місцем поховання, над тілом (останками, прахом) померлого або над урною з прахом померлого, а також незаконне заволодіння тілом (останками, прахом) померлого, урною з прахом померлого, предметами, що знаходяться на (в) могилі, в іншому місці поховання, на тілі (останках, прахові) померлого, або щодо братської могили чи могили Невідомого солдата, або поєднані із застосуванням насильства чи погрозою його застосування, або якщо вони спричинили тяжкі наслідки [1].

Зазначимо, що особи, винні в порушенні над могилою, іншим місцем поховання або над тілом (останками, прахом) померлого чи в інших порушеннях несуть відповідальність і за дії передбачені Законом України «Про поховання та похоронну справу»[2].

Суспільна небезпечність цього злочину полягає в тому, що дії, які його утворюють, грубо порушують суспільні відносини, що забезпечують загальноприйняті моральні принципи та релігійні традиції щодо поховання померлих та вияву поваги до пам'яті і праху покійних. Вчинення такого злочину найбільшою мірою завдає моральної та матеріальної шкоди рідним і близьким померлих, а також шкодить належному вихованню людей щодо їх ставлення до загальнолюдських цінностей.

Предметом цього злочину може бути визначений за Законом України «Про поховання та похоронну справу», а саме: могила, склеп, надмогильні споруди, пам'ятник, огорожа, урна з прахом померлого, інше місце поховання, а також предмети, що знаходяться на могилі або в ній: тіло, останки, прах померлого, одяг на ньому, нагороди, коштовності, вінки тощо. Могила – це

виділене місце на кладовищі, де відбулося поховання померлого. Інше місце поховання – це склеп, мавзолей, окремі поховання в парках, скверах, біля храмів, у лісових зонах, в горах, меморіальна стіна або її частина, де знаходиться урна з прахом померлого, й інші місця поховання. Труп – це тіло померлого, його останки чи окремі його частини незалежно від проміжку часу, що минув з дня його смерті і того, громадянином якої країни був покійний. Урною з прахом померлого визнається певна посудина, у якій зберігається прах померлого після його кремації [2].

Зауважимо, що предметом цього злочину не можуть бути ті стародавні поховання, які визнані пам'ятками історії або архітектури і взяті під охорону держави. Їх знищення, руйнування або пошкодження тягне відповідальність за ст. 298 ККУ.

Об'єктивна сторона цього злочину характеризується однією з таких дій: самовільне утворення надписів, малюнків, символів або інших зображень на кладовищенських спорудах, що використовуються для церемонії поховання та поминання померлих, намогильних спорудах, склепах, урнах з прахом, могилах чи інших місцях поховання; самовільне пошкодження, розкопування, руйнування або в інший спосіб знищення кладовищенських споруд, що використовуються для церемонії поховання та поминання померлих, намогильних споруд, огорож, склепів, урн з прахом, могил чи інших місць поховання; використання з метою, не передбаченою чинним законодавством, чи самовільне використання кладовищенських споруд, що використовуються для церемонії поховання та поминання померлих, намогильних споруд, склепів, урн з прахом, могил чи інших місць поховання або вчинення інших дій, що мали на меті зневажити родинну чи суспільну пам'ять про померлого, продемонструвати зневажливе ставлення до місця поховання та суспільних, релігійних принципів і традицій в цій сфері; наруга над тілом (останками, прахом) померлого – вчинення непристойних умисних дій над тілом (останками, прахом) померлого, самовільне знімання одягу з тіла (останків, праху) померлого, переміщення в інше місце або розчленування чи знищення тіла (останків, праху) померлого, здійснення акту некрофілії, використання частин похованого тіла з ритуальними чи іншими, не передбаченими чинним законодавством цілями, або вчинення інших дій, що мали на меті зневажити родинну чи

суспільну пам'ять про померлого, продемонструвати негативне ставлення до померлого, завдати образи рідним та близьким померлого, виявити зневагу до суспільних, релігійних принципів та традицій в цій сфері [2].

Під діяннями, які вчинені щодо братської могили, слід розуміти дії щодо місць масового поховання загиблих військовослужбовців, партизанів, підпільників та інших учасників бойових дій, місць поховань мешканців населених пунктів, які стали жертвами бойових дій, репресій, голодомору, стихійних та техногенних катастроф. Щодо могили Невідомого солдата слід розуміти місце поховання безіменного учасника бойових дій, що є проявом пам'яті і вдячності народу військовослужбовцям, які загинули в боях за нашу Батьківщину [3].

Зазначимо, що незаконне заволодіння інших предметів припускає таємне або відкрите вилучення предметів, що знаходяться в могилі, іншому місці поховання, тілі померлого або на могилі (одягу, коштовностей з тіла померлого, пам'ятників, надгробних плит, огорож). Заволодіння такими предметами або їх пошкодження додаткової кваліфікації за злочини проти власності не потребує, оскільки ці предмети не мають власника. Закінченим цей злочин буде з часу вчинення будь-якого зазначеного в диспозиції статті діяння. А щодо незаконного заволодіння названих у ній предметів – з моменту їх вилучення, коли винна особа отримає можливість розпорядитися ними.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення відповідальності за наругу над могилою, іншим місцем поховання або над тілом померлого // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2009. – № 31. – Ст. 459.

2. Закон України «Про поховання та похоронну справу» (див. ст. 47 // ВВРУ. – 2004. – № 7 у редакції від 19 березня 2009 р. № 1166-VI).

3. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / Д. С. Азаров, В. К. Грищук, А. В. Савченко [та ін.] ; за заг. ред. О. М. Джужі, А. В. Савченка, В. В. Чернея. – К. : Юрінком Інтер, 2016. – 1064 с.